
ZESZYTY NAUKOWE WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ W BYDGOSZCZY
Studia Przyrodnicze 1990 z.7

GRZEGORZ NOWICKI
RAFAŁ NOWICKI
WSP w Bydgoszczy

ROZWÓJ CZYNNOSCI SAMOOBSŁUGOWYCH U DZIECI W WIEKU OD 3,5 DO 7,5
LAT

Proces opanowywania umiejętności samodzielnego posługiwania się przedmiotami i prostymi narzędziami codziennego użytku przez dzieci w wieku przedszkolnym jest ważnym etapem przygotowania człowieka do życia i prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie. Mając to na uwadze podjęto próbę prześledzenia przebiegu rozwoju opanowywania wybranych czynności samoobsługowych u dzieci w okresie od 3,5 do 7,5 lat.

Czynności wykonywane przez dzieci uwzględniały głównie manipulacje palcami oraz dłońmi i polegały na: wkładaniu i zdejmowaniu koszulki gimnastycznej, wkładaniu buta, nakładaniu skarpetki, wiązaniu sznurowadeł, nakładaniu czapki, jedzeniu łyżką. W badaniu wymienionych cech wzorowano się na porpozycjach A. Dzierżanki¹.

Analiza danych liczbowych zawartych w Tabelach od 1 do 6 pozwala nam stwierdzić, że w okresie czterech lat dzieci osiągają w tym względzie znaczne sukcesy.

Przebieg rozwoju czynności związanych z nakładaniem /ubieraniem/ koszulki gimnastycznej obrazują charakterystyki liczbowe zestawione w Tabeli 1. Wykazują one, że badane dzieci dość szybko opanowują tę umiejętność. W wieku 3,5 lat przyswoiły ją sobie zaledwie 16,7 %, w wieku 4,5 lat już ponad dwukrotnie więcej - 36,2 %. W gronie 5,5 - latków 89,7 % dzieci wykonuje tę czynność poprawnie, zaś wśród 6,5 - latków 92,9 % a 7,5 latków 100 %. Dane liczbowe zawarte w Tabeli 1 i obserwacje poczy-

nione podczas badań wskazują, że opanowywanie tej czynności nie nastęrcza dzieciom specjalnych trudności. Potwierdzeniem tego jest fakt jakby pominięcia przez dzieci w tym procesie pierwszego etapu - bawienia się przedmiotem, a począwszy od 4,5 letnich także drugiego etapu - przykładanie koszulki do czoła.

Dane liczbowe zawarte w Tabeli 2 sugerują, że proces opanowywania umiejętności nakładania buta jest wolniejszy i trudniejszy dla dzieci aniżeli ubieranie koszulki gimnastycznej. Wprawdzie w grupie dzieci 3,5 letnich 14,8 % nakłada but poprawnie, ale 10,4 % dopiero się nim bawi, 49 % przykładają but do buta lub nogi, a 24,9 % popełnia błędy przy jego nakładaniu. W zespole badanych 4,5 latków 43,1 % osobników wykonuje tę czynność poprawnie, 25 % błędnie, 1,3 % znajduje się na pierwszym /bawienie się butem/, a 30,6 % na drugim etapie omawianego procesu /przykładanie buta do buta lub nogi/. W grupie 5,5 - latków 68,1 % badanych opanowało czynność poprawnie, a 25,8 % popełniło jeszcze błąd, przy nakładaniu buta. Wśród 6,5 - letnich poprawnie nakładało but 85,2 % a 7,5 - letnich 98 %. W zespole nastarszych dzieci 2 % badanych popełniło błędy podczas tej czynności.

Uogólniając można powiedzieć, że w procesie opanowywania umiejętności nakładania buta dzieci są bardziej zróżnicowaną grupą aniżeli w próbie nakładania koszulki gimnastycznej.

Wydaje się, że czynność nakładania skarpety /Tab. 3/ nastęrczała badanym dzieciom jeszcze większe trudności aniżeli nakładanie buta. Wśród dzieci przedszkolnych w wieku 3,5 lat zaledwie 12,7 % nakładało skarpetę poprawnie, 27,3 % z błędami, ponad połowa /53 %/ znajdowała się na drugim etapie /przykładanie skarpetki do nogi/, a 7 % na pierwszym etapie /bawienie się skarpetą/ procesu opanowywania omawianej czynności. Wśród 4,5 latków, w porównaniu do 3,5 letnich, odsetek dzieci nakładających skarpetę poprawnie powiększył się trzykrotnie /38,6 %/, a 6,1 % badanych znajduje się na początkowym etapie opanowywania tej czynności. W zespole 5,5 - latków poprawnie nakłada skarpetę 61,6 %, 6,5 latków 78,5 %, a wśród 7,5 latków tylko 88,3 %; 11,7 % badanych wykonuje tę czynność z błędami. Obserwacje po-

czynione w toku prowadzonych badań wykazały, że główną trudność w omawianej czynności sprawia dzieciom "wiotkość" przedmiotu /skarpetki/.

Wiązanie sznurowadeł to kolejne spośród badanych czynności zadanie nastroczające dzieciom w wieku od 3,5 do 7,5 lat znaczne trudności w jego wykonaniu /Tab. 4/. O skali trudności może świadczyć fakt, że w grupie 3,5 latków nie stwierdzono próby wykonanej poprawnie. Zaledwie 9,4 % badanych wykonywało ją z błędami. W zespole dzieci o rok starszych zaledwie 10,8 % badanych potrafi poprawnie wiązać sznurowadła, a 18,3 % podejmuje próby w tym względzie.

W grupie badanych 6,5 - latków 71 % wykonało omawianą czynność poprawnie i 29 % z błędami, a wśród dzieci 7,5-letnich odpowiednio 90,5 i 9,5 %.

Charakterystyki liczbowe obrazujące rozwój opanowywania umiejętności nakładania czapki zawarto w Tabeli 5. Worew pozorom czynność ta nie jest łatwym zadaniem dla dzieci. Wśród najmłodszych dzieci nie zaobserwowano poprawnie wykonanych czynności nakładania czapki. Z błędami wykonuje ją 59,7 % badanych, 37,2 % podejmuje w tej dziedzinie próby, a 3,1 % bawi się czapką. Nikły postęp ma miejsce w zespole dzieci 4,5 letnich, bo zaledwie 9,9 % badanych nakłada czapkę poprawnie i aż 70,2 % popełnia błędy w jej nakładaniu. Znaczną poprawę w tym względzie obserwuje się wśród badanych 5,5 latków. W ich gronie 38,2 % nakłada czapkę poprawnie, 48,6 % z błędami i 13,2 % czyni w tej dziedzinie próby. Odsetek dzieci 6,5 letnich wykonujących zadanie poprawnie podwaja się /76,4 %/ w porównaniu do grupy dzieci o rok młodszych. Jednak jeszcze 20 % badanych wykonuje je błędnie, a 3,6 % podejmuje próby wykonania zadania. Wśród dzieci najstarszych /7,5 letnich/ 97,8 % badanych wykonało zadanie poprawnie, a 2,2 % z błędami.

Umiejętność samodzielnego jedzenia łyżką /Tabela 6/ w porównaniu z innymi czynnościami, dzieci opanowują stosunkowo wcześniej. W grupie dzieci 3,5 letnich tylko 1 % badanych posługuje się łyżką poprawnie, 35,3 % niepoprawnie, 47,3 % potrafi jedynie nabierać na łyżkę, a 16,4 % znajduje się na etapie bawienia się tym przedmiotem.

Znaczący postęp w tym względzie ma miejsce u dzieci o rok starszych gdyż już 84,8 % badanych posługuje się poprawnie łyżką, 7,1 niepoprawnie, 1,5 % umie tylko nabierać na łyżkę, a 6,6 % bawi się nią. W zespole dzieci 5,5 letnich już 98 % posługuje się łyżką poprawnie i 2 % niepoprawnie, a wśród 6,5 letnich odpowiednio 99,1 % i 0,9 %. Dzieci 7,5 letnie w 100 % opanowały umiejętność samodzielnego jedzenia łyżką.

Analiza przedstawionego materiału sugeruje następujące wnioski:

1. Kolejność opanowywania przez dzieci czynności samoobsługowych jest następująca : jedzenie łyżką, nakładanie koszulki gminastycznej, nakładanie buta i nakładanie skarpetki.
2. Stosunkowo najwolniej przebiega proces opanowywania czynności wiązania sznurowadeł i nakładania czapki. Może to mieć związek ze słabo rozwiniętymi w tym okresie drobnymi mięśniami palców oraz trwającym jeszcze procesem myelinizacji włókien nerwowych.
3. Wydaje się, że w pierwszej kolejności dzieci opanowują te czynności, które ze względu na potrzeby życiowe są najważniejsze.
4. Naturalny rozwój czynności samoobsługowych u dzieci powinien być świadomie pobudzany przez jego rodziców i opiekunów.

PRZYPISY

- ¹A. Dzierżanka, O umiejętności posługiwania się narzędziami i przedmiotami codziennego użytku przez dzieci w wieku przedszkolnym. "Studia Pedagogiczne" 1955 T.2 s.149-176

Tabela 1. Proces opanowywania umiejętności nakładania koszulki gimnastycznej /%/

Czynności	W i e k					
	3,5 lat	4,5 lat	5,5 lat	6,5 lat	7,5 lat	
	N	N	N	N	N	N
	%	%	%	%	%	%
Bawienie się	-	-	-	-	-	-
Przykładanie do czoła	16	4,1	-	-	-	-
Błędy w nakładaniu	305	79,2	250	63,8	42	10,3
Nakładanie poprawne	64	16,7	142	36,2	366	89,7
	285	100,0	392	100,0	408	100,0
					450	100,0
					410	100,0

Źródło: badania własne

Tabela 2. Proces opanowywania umiejętności nakładania buta /%/

Czynności	W i e k					
	3,5 lat	4,5 lat	5,5 lat	6,5 lat	7,5 lat	
	N	N	N	N	N	N
	%	%	%	%	%	%
Bawienie się	40	10,4	5	1,3	-	-
Przykładanie buta do buta lub nogi	192	49,9	120	30,6	25	6,1
Błędy w nakładaniu	96	24,9	98	25,0	105	25,8
Nakładanie poprawne	57	14,8	169	43,1	278	68,1
	385	100,0	392	100,0	408	100,0
					450	100,0
					410	100,0

Źródło: badanie własne

Tabela 3. Proces opanowywania umiejętności nakładania skarpet /%/

Czynności	W i e k											
	3,5 lat		4,5 lat		5,5 lat		6,5 lat		7,5 lat			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Bawienie się	27	7,0	24	6,1	-	-	-	-	-	-	-	-
Przykładanie skarpe- tki do nogi	204	53,0	111	28,3	41	10,0	36	8,0	-	-	-	-
Błędy w nakładaniu	105	27,3	106	27,0	116	28,4	61	13,5	48	11,7	-	-
Nakładanie poprawne	49	12,7	151	38,6	251	61,6	353	78,5	362	88,3	-	-
	385	100,0	392	100,0	408	100,0	450	100,0	410	100,0	410	100,0

Źródło: badania własne

Tabela 4. Proces opanowywania umiejętności wiązania sznurowadeł /%/

Czynności	W i e k											
	3,5 lat		4,5 lat		5,5 lat		6,5 lat		7,5 lat			
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Bawienie się	31	36,0	19	18,6	-	-	-	-	-	-	-	-
Próby wiązania	47	54,6	51	50,0	21	18,6	-	-	-	-	-	-
Błędy w wiązaniu	8	9,4	21	20,6	35	30,4	33	29,0	12	9,5	-	-
Wiązanie poprawne	-	-	11	10,8	59	51,3	81	71,0	114	90,5	-	-
	86	100,0	102	100,0	115	100,0	114	100,0	126	100,0	126	100,0

Źródło: badania własne

Tabela 5. Proces opanowywania umiejętności nakładania czapki /%/

Czynności	3,5 lat		4,5 lat		5,5 lat		6,5 lat		7,5 lat	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Bawienie się	12	3,1	-	-	-	-	-	-	-	-
Próby nakładania czapeczki	143	37,2	78	19,9	54	13,2	16	3,6	-	-
Błędy w nakładaniu	230	59,7	275	70,2	198	48,6	90	20,0	9	2,2
Nakładanie poprawne	-	-	39	9,9	156	38,2	344	76,4	401	97,8
	385	100,0	392	100,0	408	100,0	450	100,0	410	100,0

Źródło: badania własne

Tabela 6. Proces opanowywania umiejętności samodzielnego jedzenia łyżką /%/

Czynności	3,5 lat		4,5 lat		5,5 lat		6,5 lat		7,5 lat	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Bawienie się	63	16,4	26	6,6	-	-	-	-	-	-
Nabieranie na łyżkę	182	47,3	6	1,5	-	-	-	-	-	-
Jedzenie niepoprawne	136	35,3	28	7,1	8	2,0	4	0,9	-	-
Jedzenie poprawne	4	1,0	332	84,8	400	98,0	446	99,1	410	100,0
	385	100,0	392	100,0	408	100,0	450	100,0	410	100,0

Źródło: badania własne

DER ENTWICKLUNGS PROZESS SELBSTBEPINNUNG
IM ALTER VON 3,5 JAHREN BIS 7,5 JAHREN

Zusammenfassung

In dieser arbeit wurde ein entwicklungsprozess der beherrschung von nichtschul pflichtigen kinder die folgenden handlungen vorges-
tellt.

1. Das anziehen des turnhemdes.
2. Das anziehen des schuhs
3. Das anziehen der socke
4. Das Binden Des schuhbandes
5. Das aufsetzen der mutze
6. Das essen mit dem löffel